

گفتگوگۆیهك له گهل پروفیسور (Rex O Fahey) كه خاوهن چه ندين كتيبه له باره ی سودان و زانای میژوی

ئه فریقایه له زانکۆی (Bergen) له نهرویت و ماوهیهك زور له دارفوس ژیاوه

له نه لانییه: سه لام عهبدوئا

پرسیار: نیوه رهخه له چونیته پيشاندانی كيشه دارفوس دهكهن له میدیاکانی رۆژئاوا.

وهلام: له لانی كه مهوه، به دحالیبوونیكه له باره دارفوسدا، باس له كيشهیهك بكری له نیوان عه ره به ره شپسته ئه فریقاییه كان. واقعی ئه تنی و سیاسی له سوودان زور ئانۆتره. هه ئبه ت ئیمرو خاوهن مه رومالته كۆچیه ره كان له گهل جووتیاره جیگربووه كان، له دژی به كتر ده جنگن. تیکه لاییهكی زور بووه له نیوان جووتیار و كۆچیه ره كان و ستره كتوری نه ریتی چاره سه ركردنی كيشه كانیش هه بوو. دینامیکی ره گه زه ره ستی و بكۆژانه كه ئیستا ده بیینن، ئوییه. من ناوی ئه مه ده نیم، به سیاسی ته كتردی ئه تنی.

پرسیار: بۆچی شیرازه ی ستركتۆری ئه مه نه ریته پچرا؟

وهلام: بۆ ئه وهی له و به سیاسی ته كتردی تیبگه ی، ده بی له و ژیرخانه ئیكۆلۆگییه، تیبگه ی. هه ره له وشكایه تیبه كه ی سالی هه شتا كانه وه، به رفراوانیوونی بیابان، كۆشیش بۆ دابه شكردنی كه ره سته خاوه كه مه كانی وه لاته كه، سه ختتر بوو. مرؤف خه باتی ده كرد له پینا و ناو و مافی له ورگه و پاشان چهك هاته وه لاته كه وه. كاتی من بۆ یه كه مه جار له 1968، گه یشتمه دافور، ده قواده ق ته نها یهك چهك هه بوو، ئه وهش چه كه كه ی من بوو كه بۆ بلاوه پیکردن به مه یمونه كان له كیلگه كان، به كارمه هیئا. له وهی ته نها یهك شه قام هه بوو، له بیرتان نه چی، پانتایی دارفور به قهت فه ره نسایه. له ویدا، بیجگه له جهنگ و ده ركردنی زوره ملی، به لای ئیكۆلۆگی رۆلی خۆی ده بیینی.

له 1988 سه رۆك وه زیرانی ئه وس (سادیق ئه له هدی) بریاریدا، عه ره به بیابانی شه یه كان، چه كدار بكا، بۆ ئه وهی له دژی چه كداره كانی له شكری ئازادی گه لی سووداندا، بجه ننگن، به لام ئه وان چه كه كانیان له دژی گوندن شه یه كان به كار هیئا. به م شپوه سوارچه كه كانی جه نجه وید درووست بوون و ئه مرؤ به پشتیوانی كه مه ته وه، جووتیاره كانی دارفور تیرۆر ده كهن. كيشه ناوچه ییه كان له گهل ئیدۆلۆژیایه كه ی ره گه زه ره ستانه تویه وه و تا راده یهك دینامیکی خۆی په ره ی سه ند كه زه حمه ته، كۆنترۆل بكری.

پرسیار: زور كهس خۆشحالیبوون به ریکه وتنی ناشتی. ئه و ریکه وتنه چی بۆ دارفوری پیه؟

وهلام: هیچ، ئه م جهنگه لایه نی زوری هه یه، به لام ده بی تیبگه ن كه ئه و جهنگه له پینا و قازنج كردنه له نه وت فرۆشتن. ئه وه چه ندين سانه، سوودان ته نها فرۆشباری نه وته و ئه مه نه خۆشپیه کی زوری له گهل خۆیدا هیئا. دوا پيشبینی بۆ سالی 2005 وای راده گه یه نی كه قازانجی كه مه ت ده گاته نزیکه ی 3 ملیارد دۆلار. ریکه وتوانی ناشتی له نایرۆبی له سه ره تای ئه م مانگه دا، هه ره له ئیستا وه ده بینن كه نیوهی ئه و بره دراوه بۆ سوودان و باكو ره كه ی ده روات. له راستیدا ئه مه هۆی جهنگ و راوه ستانه كاتییه كه یه. ده بی یه كگرتنه وه و تا راده یهك باروودۆخیکی توندوتۆل هه بی تا بتوانن له ده ركردنی نه وته كه قازانج بکه ن. گرو په چه كداره كان له دارفور وهك بزووتنه وه ی رزگاری سوودان یان بزووتنه وه ی (Justice and Equilty) خه بات ده كهن بۆ شوین و جیگایان له سه ر میزی گفتگوگۆیه كان و ده یانه وهی تیدا به شدارین. له لایه کی تره وه، كه مه ته ناوه ند پشتوانی له ملیشیا سواره عه ره ب زمانه كان ده كا، چونكه سه ربازه كانی خۆیان ناتوانن باروودۆخی دارفور كۆنترۆل بکه ن یان راپه رینه كه سه ركوت بکه ن.

من دیمه نی ناشتی له دارفورد نا بینم. نیردراوی تاییه تی نه ته وه یه كگرتنه وه كان (یان كوان) له هه قته ی راپردوودا گوتی كه ریکه وتنه كه له نیوان باكوور و باشوور ده توانی وهك مۆدیلیك بۆ دارفور، خزمه ت بكا، به لام بۆ ئه وهی راستگۆ بین، من مانای ئه و بۆچوونه نازانم. پیکدادانه كان زور توندوتۆل تر بوون، چونكه ئیستا كه مه ت ده توانی له شكره كه ی له باشووری ناشتییه وه، به ره و دافور بگوینتیته وه. هیچ یهك حیزبه گه وه دژ به یه كه كان به رژه وهندی ئه وهی نییه، له باروودۆخه كه بگۆری، له به ره ئه وهی مانای ئه وهش ده دا، به رژه وهندییه كانیان سه ره له ئوی دابه شبكه نه وه.

پرسیار: ده له ته ده ره كیه كان چ رۆلیك ده بینن له م كيشه یه؟

وهلام: له م كاته دا، یه كیته ئه فریقا هیژیکی كه م له ناوچه كه هه یه و ده گاته 2000 سه رباز. شانبه شاننی ئه وهش، ده بی بزانین كه سه ركردی ناوچه یی (جه نجه وید) ده توانی 10-15 هه زار سوارچه ك ریک بخا. چه كیکی زور بۆ ناوچه كه ده هیندریتی، به شپوه یه کی سه ره کی له تشاد و (لیبیا) وه.

پرسیار: بۆچی تا ئیستا ده ستیوه ردانی نه ته وه یه كگرتنه وه كان ئه نجام نه دراوه؟

وہلام: له دهرهوه هيچ بهرژهوهندييهكي راستهقينه نيبه بو نهوي له دافوردا كوتايي به كوشتن بهينن. نهامريكا و بهريتانيا به پلهي يهكهم بايهخ به عيراق ددهمن. چاوكهي ميدياكان روهوه روزهلاتي ناوين دهروانن، بهلام وهلاتانيتر ههن، بهرژهوهندييهكي گهوره له دهرهيناني نهوت ههيه، بهلام نهمه يهك ماناي ههيه نهويه كه خزمت به پهيوهندييهكي باش له گهل حكومهتي خهرتوم، دهكهن. نهاميستا، چين 8% نهوت له سوودانهوه دهبيا، شهركهته هندييهكان له دهرهيناني نهوت بهشارن. له ماوهي داهاتوودا، 10 000 سهربازي نهتهوه يهكگرتوهكان بو دافور دهنيرن. نهوي لهم بارهيهدا، سهرنجراكيش بي، بهشي گهورهي نهو هيزه له چين و هيندستان داوادهكريت. نهوه يهكهم جاره له ميژوو، چين نامادهيي سهربازي دهبيا له نهفريقايه.

پرسیار: نهو چارهسهره تا چ رادهيهك له نيوان باكوووور و باشوور ههئدهگري؟

وهلام: كاتي من پيشي روهي جهزني مهسيح(قايناخت) له خهرتوم بووم، له گهل زور له نوينهراي حكومهت گفتوگوم كرد. به برواي من، حكومهتهكه بهراستي نازاني چي دهوي، چونكه هيليك يهكگرتوي نيبه. له راستيدا، باروودوخهكه، لهگهل كيشه ييوكسلاشيا دهشوبه. له يهكهم تيپرواينندا، رههندي نايي ديهه پيشچاو، چونكه زوريه ي دانيشتوان، نيسلامن، بهلام بو جهنجهويد، دوژمنهكاني نيسلامگهلي تهواو نين.

پرسیار: چ چاوهروانييهكتان ههيه له كويونهكهي(UN) كه له 2005/1/25 بو برباردان لهسهر جهنگي دافور؟

وهلام: هيچ. نايا نهمه به رووني بهس دهكا؟

تبييني: زور بهداخهوه سهرچاوهكهم نه دوزييه.